

Antibiyotik Yönetimi Direncin Önlenmesi

Dr. Halis Akalın
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji AD

Sunum

- Antibiyotik Direnci – Kollateral Hasar
- Antibiyotik Yönetimi
- Klinik Çalışmalar
- Antibiyotik Yönetimi Programı
- Sonuç

The Antibiotic Crisis
Can We Reverse 65 Years of Failed Stewardship?
Brad Spellberg, MD

[Arch Intern Med. 2011 June 27; 171\(12\): 1080–1081.](#)
Published online 2011 February 28. doi: [10.1001/archinternmed.2011.26](https://doi.org/10.1001/archinternmed.2011.26)

PMCID: PMC3197824
NIHMSID: NIHMS328916

HITIT-II-2007 Duyarlılık

- *Escherichia coli* - ESBL(+)-%42
- *Klebsiella pneumoniae* - ESBL(+)-%41
- *Pseudomonas aeruginosa*
  - İmipenem %70
  - Piperasilin/tazobaktam %82
- *Acinetobacter baumannii*
  - İmipenem %45
  - CFP/Sulb %48

Antibiyotik Direnci

- ❑ Mortalitede artış
- ❑ Hastanede yatış süresinin uzaması
- ❑ Ampirik tedavide yetersizlik

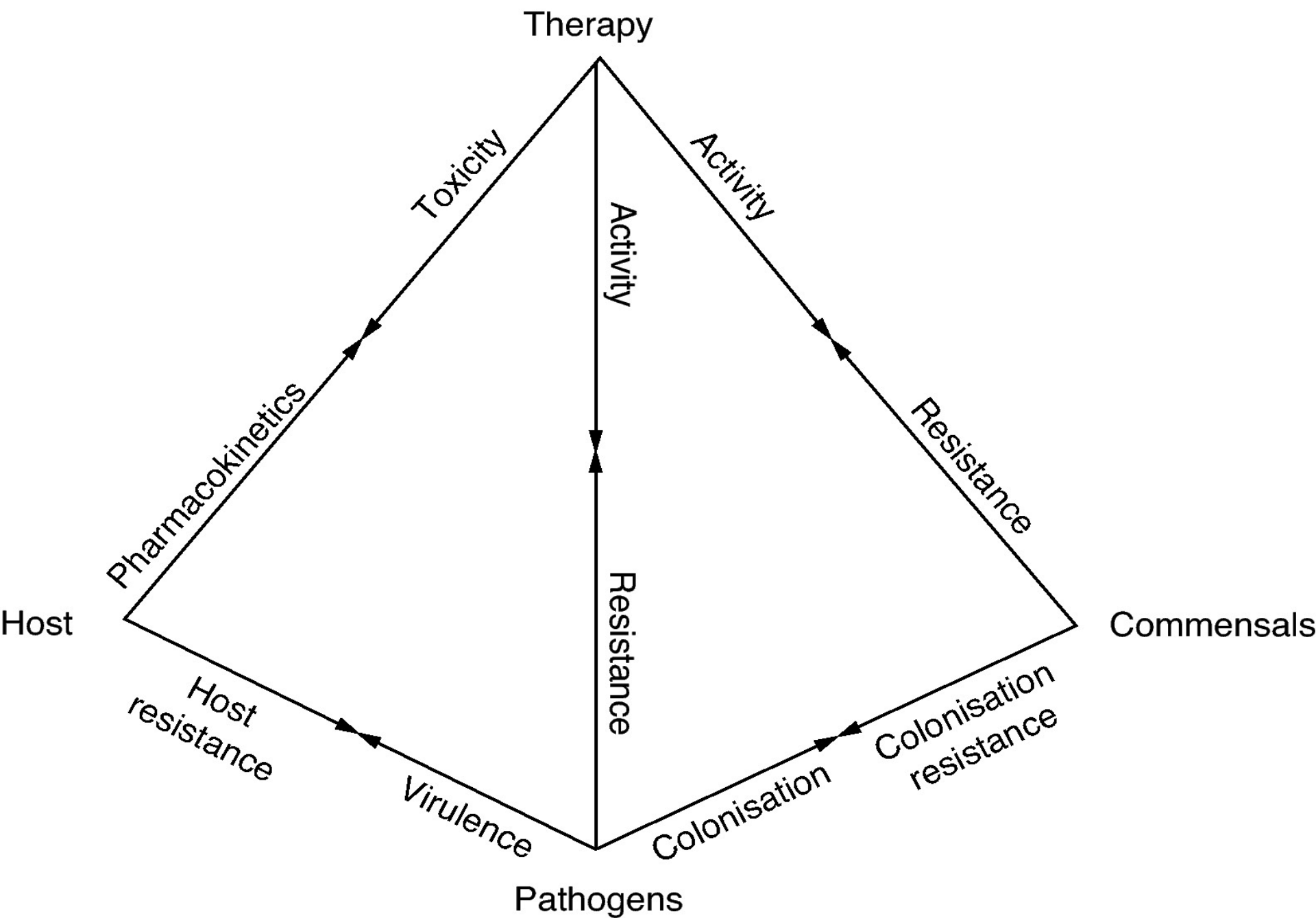
Kollef MH. Clin Infect Dis 2000

İlaç Endüstrisi

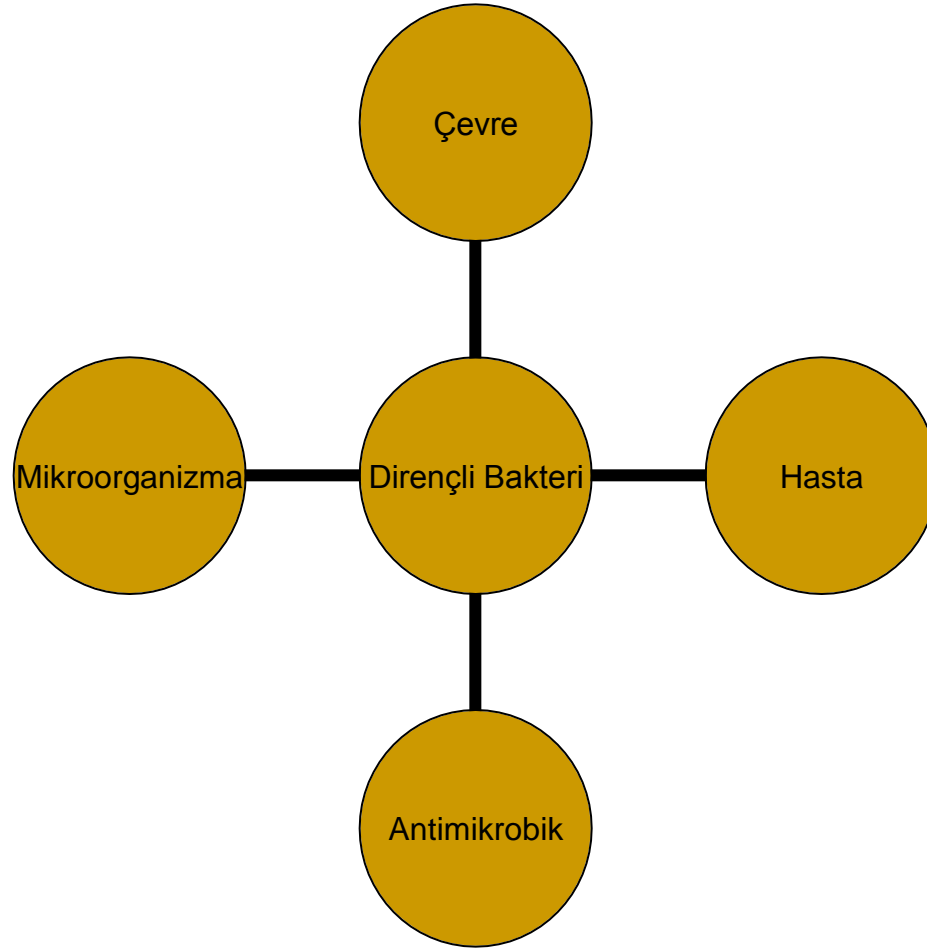
- 1983-1987 dönemine göre 1998-2002 döneminde FDA tarafından onaylanan yeni antibakteriyel sayısında %56 azalma

Spellberg B. Clin Infect Dis 2004

The pyramid of infectious diseases

Antibiyotik Direncinin Belirleyicileri

Antibiyotik Direncinin Belirleyicileri

■ Çevre

- Toplam antimikrobik(eşik değer)
- Enfeksiyon kontrolü(çapraz kontaminasyon)

■ Mikroorganizma

- Direncin bakteriye getirdiği yük(fitness)
- Direnç mekanizması
- Gen transferinin kolaylığı

Antibiyotik Direncinin Belirleyicileri

- Hasta
  - Dokudaki bakteri miktarı
  - Yabancı cisim
  - İmmün sistem/aşı durumu
  - Normal flora
- Antimikrobik
  - Doz
  - Antimikrobik sayısı
  - Tedavi süresi
  - Spektrum
  - Doku konsantrasyonu

Kollateral Hasar

Antibiyotik tedavisinin ekolojik etkileri

- Antibiyotik tedavisine bağlı olarak dirençli bakterilerin seçilmesi
- *Clostridium difficile* diyaresi

- En sık kollateral hasar
  - Üçüncü kuşak sefalosporinler
  - Kinolonlar
  - Karbapenemler

Kollateral Hasar

- 3.Kuşak Sefalosporinler
  - VRE
  - GSBL(+) *Klebsiella* spp.
  - Beta-laktam dirençli *Acinetobacter* spp.
  - Clostridium difficile*
- Kinolonlar
  - MRSA
  - Kinolon dirençli GNB
- Karbapenemler
  - MDR *Pseudomonas* spp. ve *Acinetobacter* spp.
  - Clostridium difficile*
  - KPC

Antibiyotik Yönetimi

- İlk olarak 1980'li yıllarda Dr. Dale Gerding tarafından ortaya konuldu
- “Optimal seçim, doz ve süre, sonunda en iyi klinik yanıt ve en az direnç”
- “Uygun olmayan veya gereksiz tedaviyi azaltmak, toksisite ve diğer yan etkileri azaltmak, direnci azaltmak”

Antibiyotik Yönetimi

- Antibiyotik kullanımını izlemek ve yönlendirmek için yapılan program veya seri müdahaleler
- Amaç: Direncin ortaya çıkışının azaltılması ve şu anda kullandığımız veya kullanıma girecek antibiyotiklerin korunması

Pranita DT, Cosgrove SE. Infect Dis Clin N Am 2011

Antibiyotik Yönetimi Stratejileri

- Eğitim
- Klinik klavuzlar
- Onaylı kullanım
- Reçetenin gözden geçirilmesi
- Bilgisayar destekli program
- Rotasyon(siklik)

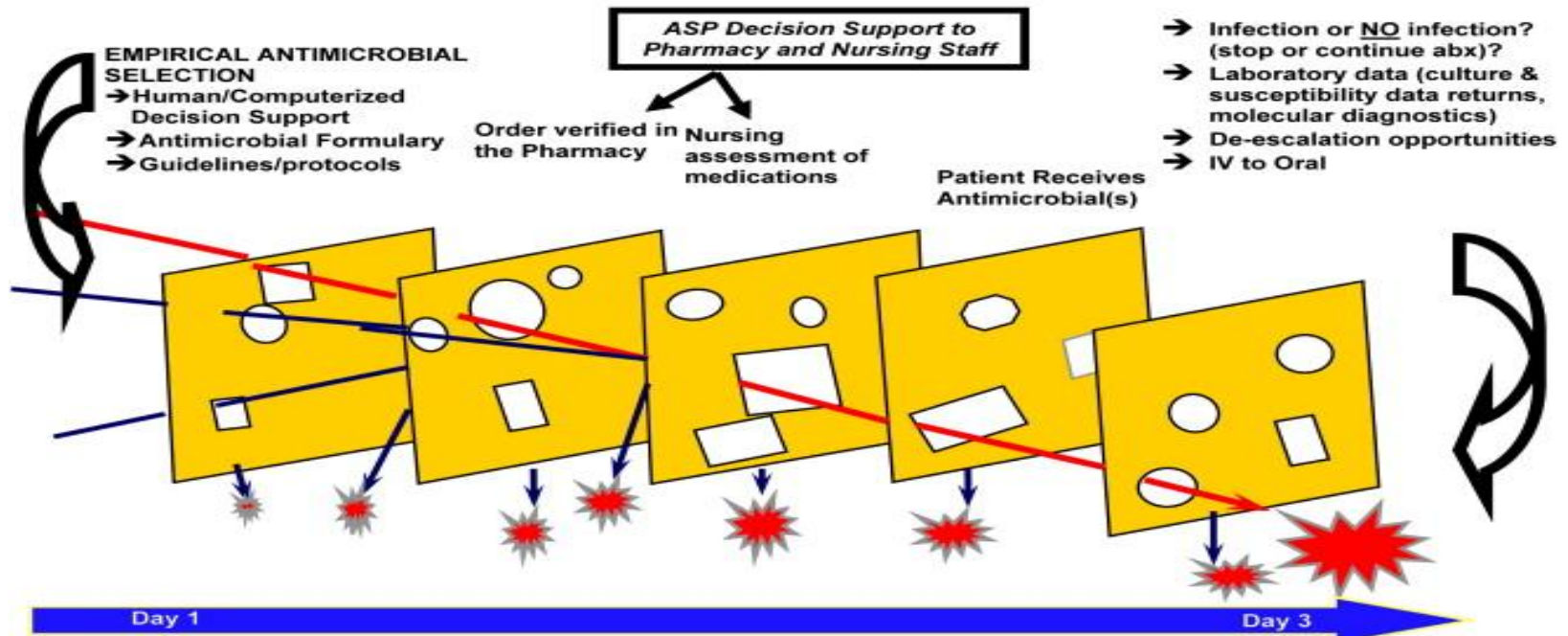
Pranita DT, Cosgrove SE. Infect Dis Clin N Am 2011

Antibiyotik Yönetimi

- Prospektif denetim ve geri bildirim(back-end)
- Kullanım öncesi onay alınması(front-end)

Owens RC. Diagn Microbiol Infect Dis 2008

“Front-end” & “Back-end” Strategies

Onaylı Antibiyotik Kullanımı

- 575 yataklı bir hastane
- Cerrahi YBÜ'de kontrol edilemeyen İMP-R Acinetobacter spp. epidemisi
- Amikasin, seftazidim, siprofloksasin, ofloksasin, flukonazol ve tikarsilin/klavulanik asit için enfeksiyon hastalıkları onayı)
- Sonuç
  - Antibiyotik kullanımı ve harcamalarda azalma
  - Antibiyotik duyarlılık oranlarında artma

Ülkemizde Onaylı Kullanım Sonuçları

- Antibiyotik kullanımı azalmış
- Uygun kullanım artmış
- Kısıtlı antibiyotiklerin kullanımında %48 azalma(DDD)
- Kısıtlama olmayan antibiyotiklerde %15.2 artış

Özkurt Z et al. Jpn J Infect Dis 2005

- Antibiyotik duyarlılık oranlarında artış

Arda B et al. Infection 2007

Ülkemizde Onaylı Kullanım Sonuçları

- Kısıtlanan antibiyotiklerde azalma
- Seftriakson kullanımında artış

Çelen MK et al. ANKEM Derg 2006

- Çok merkezli
- Kısıtlama öncesi ve sonrası 3 günlük izlem
- Kısıtlanan antibiyotiklerde ve toplam tüketilen antibiyotik miktarında anlamlı azalma

Hoşoğlu S et al. Eur J Clin Pharmacol 2005

- Kısıtlanmayan antibiyotik kullanımında anlamlı artış

Erbay A et al. Int J Antimicrob Agents 2003

Ülkemizde Onaylı Kullanım Sonuçları

- 2001-2005
- Ankara, 4 üniversite ve 1 eğitim hastanesi
- Kan kültürü sonuçları – direnç izlemi
- Genel direnç oranlarında ve antibiyotik harcamalarında azalma

Altunsoy A ve ark. Int J Medical Sciences 2011

Formülerde Kısıtlama

- Seftazidimin aşırı kullanımı
- Seftazidim dirençli *K.pneumoniae* epidemisi
- Enfeksiyon kontrolü
- Seftazidim kısıtlaması ve yerine İmipenem
- Epideminin kontrol edilmesi
- İmipenemin aşırı kullanımına bağlı imipenem dirençli *Acinetobacter* spp.

Meyer KS et al. Ann Intern Med 1993

Formülerde Kısıtlama

- 310 yataklı hastane
- Yoğun enfeksiyon kontrol önlemlerine rağmen VRE kolonizasyonu %50
- Sefotaksim, Vankomisin kısıtlaması
- 6 ay sonra VRE kolonizasyonu %15

Quale J et al. Clin Infect Dis 1996

VRE Salgınlarının Kontrolü

- Formüllerde değişiklik
Tikarsilin/klavulanik asit-Piperasilin/tazobaktam
- FEN'de Seftazidim yerine Piperasilin/tazobaktam
- YBÜ'de Sefalosporin yerine Piperasilin/tazobaktam

Winston LG et al. Am J Infect Control 2004
Bradley SJ et al. J Antimicrob Chemother 1999
May AK et al. Shock 2000

Yazılı Protokol-Rasyonel Kullanım

- 7 yataklı YBÜ
- 1995 öncesi tedavileri konsültan, asistan veya YBÜ uzmanı
- 1995'de
  - Ampirik tedavi protokolleri
  - 3.-7. ve 10.günlerde gözden geçirme
  - Florokinolonların oral kullanımı
  - Aminoglikozidler 5-7 gün

Yazılı Protokol-Rasyonel Kullanım

■ Sonuçlar

-1994-1998 HE'lerinde değişiklik yok

-Bakteri sayı ve dağılımında değişiklik yok

-Dirençli bakterilerle gelişen enfeksiyonlarda azalma

-Antibiyotik harcamalarında azalma

-Antibiyotik kullanılan gün sayısında %37 azalma   3658(1994) → 2311(1998)

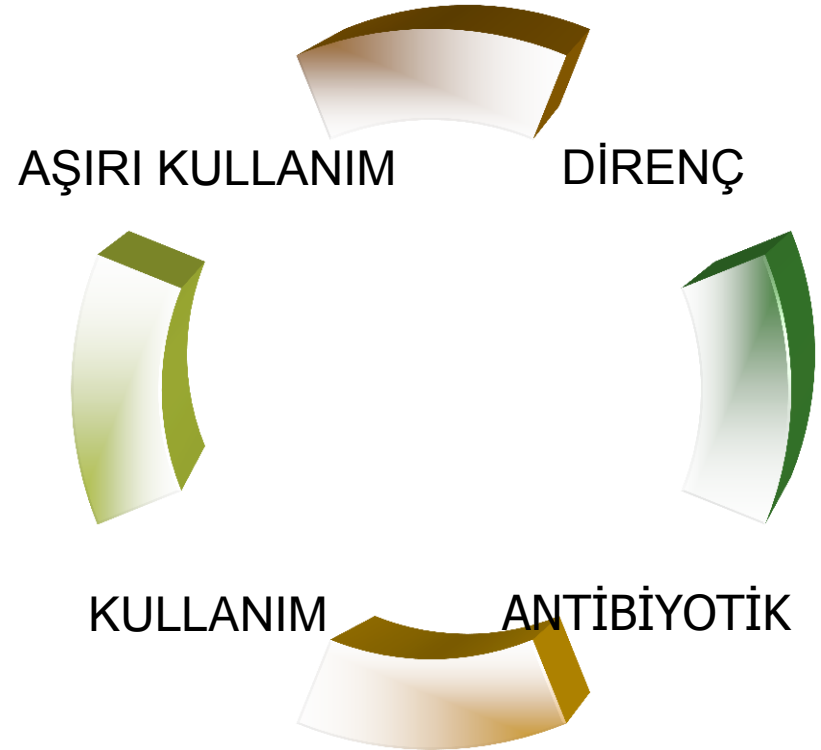
-Seçici baskıda %33 azalma

940/1000(1994) → 610/1000(1998)

■ Dirençli bakterilerde azalma 3 yıl sonra

Antibiyotik Rotasyonu

- Programlı olarak antibiyotiklerin değiştirilmesi , bir antibiyotiğe karşı bakterinin direnç geliştirmesi için seçici baskıyı azaltabilir

Rotasyon Çalışmalarının Sonuçları

- Dirençte azalma
- VİP azalması
- Ampirik tedavinin uygunluk oranlarında artma

Homojen ve Heterojen Antibiyotik Kullanımı

- 14 yataklı YBÜ, Mart 2000-Ekim 2003, 44 ay
- VIP tedavisi
- 4 dönem
  - Dönem 1(10 ay): Hastaya özgü ampirik antibiyotik seçimi
  - Dönem 2(24 ay):
    - A:Öncelikli dönem
      - 4 ay AP-Karbapenem
      - 4 ay AP-Sefalosporin
      - 4 ay Piperasilin/tazobaktam

Homojen ve Heterojen Antibiyotik Kullanımı

-B:Kısıtlama dönemi

-4 ay Piperasilin/tazobaktam

-4 ay AP-Sefalosporin

-4 ay AP-Karbapenem

-Dönem 3(10 ay): Karışık kullanım

-AP-Karbapenem

-Siprofloksasin

-Klindamisin + AP-Sefalosporinler

-Piperasilin/tazobaktam

Homojen ve Heterojen Antibiyotik Kullanımı

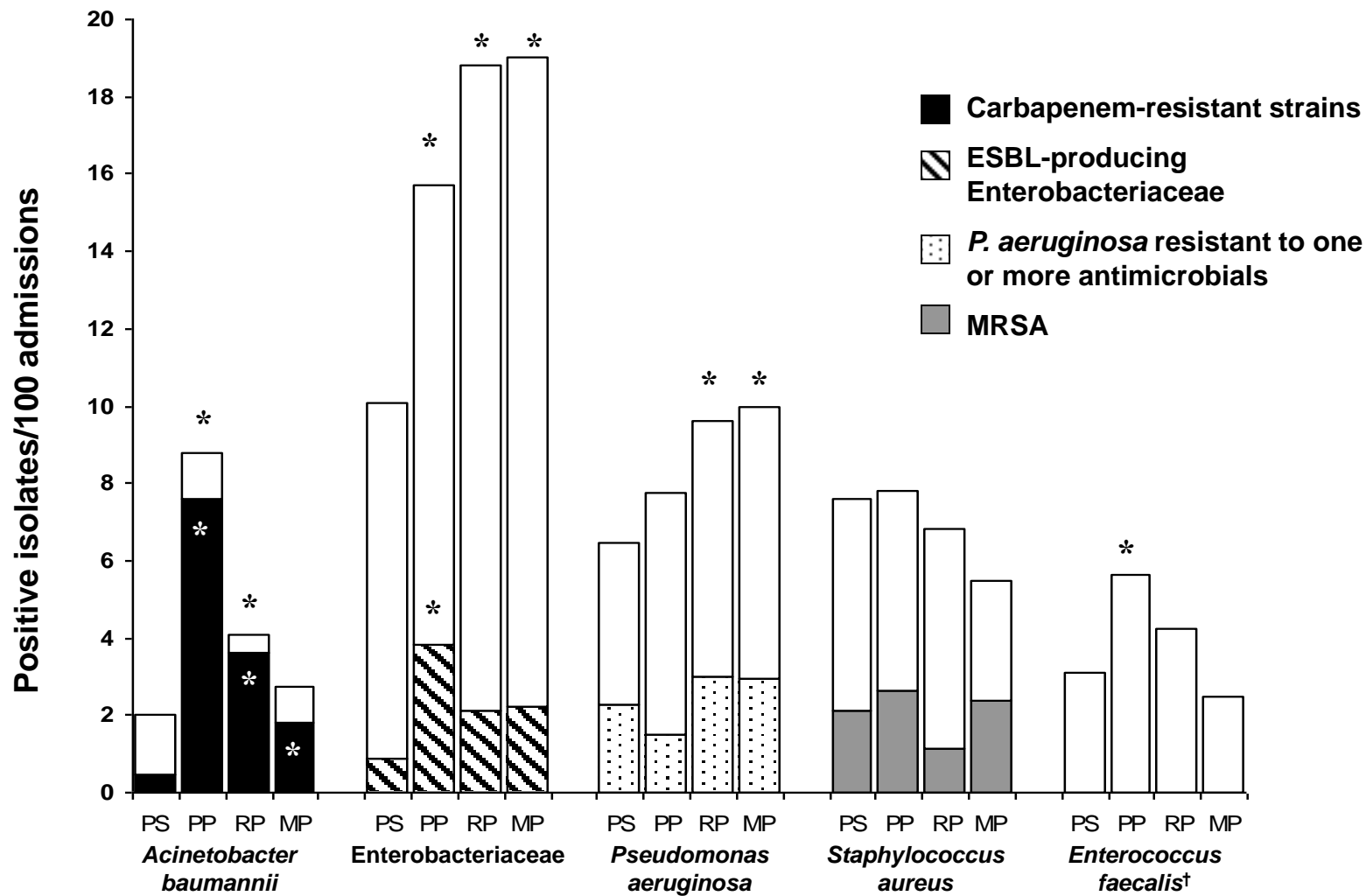
- Toplam 2677 hasta
- Peterson homojenite indeksi(AHI)
- Toplam antibiyotik kullanımı
  - Dönem 1 ve Dönem 2B benzer
  - Dönem 2A'da %61 artış($p<0.05$)
  - Dönem 3'de %18 artış($p<0.05$)

■ AHI	Dönem 1	2A	2B	3
	0.93	0.69	0.68	0.95

- *A. baumannii* dönem 2A'da artmış ve 3'de azalmış

Homojen ve Heterojen Antibiyotik Kullanımı

- *A. baumannii* - Karbapenem duyarlılığı
Dönem 2A ve 2B'de düşük($p < 0.016$)
- Enterik bakterilerdeki seftazidim duyarlılığı
dönem 2A'da daha düşük($p < 0.016$)

Heterojen(Karışık) Kullanım

- UÜTF, Reanimasyon Ünitesi
- 1993-1994(1.dönem), 1995-1996(2.dönem)
- 1.Nisan.1994'den itibaren ortak vizit
- Kinolonlar ampirik tedaviden çıkarıldı
- Ampirik tedavide CFP/Sulb-İmipenem dönüşümlü
- Enfeksiyon kontrolü-Sürveyans

Akalın H et al. Intensive Care Med 1999

Antibiyotik Duyarlılıkları(%)

	IMP	CIP	AN	CFP/SUL	CAZ
<i>A.baumannii</i>					
1993	62	16	1	75	4
1995	81	32	29	67	7
<i>P.aeruginosa</i>					
1993	46	37	40	50	35
1995	74	76	69	75	62

Gereksiz Kullanımdan Kaçınmak

- ❑ CPIS(ateş,lökosit sayısı,trakeal sekresyon, oksijenasyon, grafi, grafide progresyon, ETA kültürü)
- ❑ ≤ 6 :Pnömoni olasılığı düşük, >6 :Pnömoniyi destekler
- ❑ 6 veya daha küçük olan hastalar
- ❑ Standart AB(grup I) veya Siprofloksasin(grup II)
- ❑ 3.günde skor 6 ve altında ise,
- ❑ Siprofloksasin grubunda AB kesilmiş(0/25)
- ❑ Standart tedavi grubunda %96 devam(24/25)
- ❑ Mortalitede ve yatış süresinde fark yok
- ❑ Antibiyotik süresi ve maliyeti grup II'de daha az
- ❑ Grup I'de süperenfeksiyon ve direnç daha fazla($p=0.017$)

Singh N et al. AJRCCM 2000

Dar Spektrumlu Ampirik Tedavi

Yenidođan sepsisi

YBÜ-1

Erken sepsis:Pen G+Tobramisin

Geç Sepsis:Flukloksasilin+Tobramisin

YBÜ-2

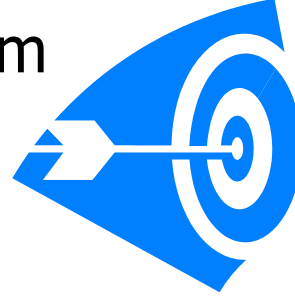
Sefotaksim+Ampisilin

Sonuç:Dirençli gram negatif çomak kolonizasyonunda anlamlı artış

Man P et al. Lancet 2000

Deeskalasyon Tedavi Yöntemi

- En uygun geniş spektrum ile hemen başla
- Daha sonra kültür ve duyarlılığa göre spektrumunu daralt(tedaviyi zayıflatmadan)
- Uygun doz
- Uygun doz araları
- Optimum tedavi
- Serum düzeyleri
- İlaç etkileşimleri
- Tedavi süresi

- Enfeksiyon yeri ve ciddiyeti
- Hastaya ait faktörler
- Lokal epidemiyoloji ve direnç oranları

Tedavi Süreleri

- Kanıta dayalı bilgi eksikliği
- Merkezler arasında farklılıklar
- Daha uzun süre tedavi
  - Dokümente edilmiş enfeksiyonlar
  - Dirençli bakteriler
  - Klinik tablo ağırlığı
- Kısa süreli tedavi: Başarısızlık ve nükslere neden olur hipotezi
- Uzun süreli tedavi: Direnç, yan etkiler, maliyet
- >10 gün=uzun süreli tedavi

Ventilatörle İlişkili Pnömoni Tedavisinde 8 ile 15 Günlük Sürelerin Karşılaştırılması

- Prospektif, randomize, çift-kör
- 51 YBÜ, 1999-2002
- 401 VİP(BAL ile tanı almış)
- 197 hasta 8 gün, 204 hasta 15 gün
- Primer değerlendirme hedefleri :28 gün izlem
  - Ölüm
  - Rekürrens
  - Antibiyotiksiz gün
- Sekonder değerlendirme hedefleri
  - MV(-) gün, YBÜ'de kalış vd.

Chastre J et al. JAMA 2003

Ventilatörle İlişkili Pnömoni Tedavisinde 8 ile 15 Günlük Sürelerin Karşılaştırılması

■ Sonuçlar

Mortalite(28.gün)

8 günlük tedavi: **%18.8**

15 günlük tedavi: **%17.2**

Rekürrens

8 günlük tedavi: %28.9

15 günlük tedavi: %26

Nüks Süper enf

%16.8 %19.8

%11.3 %18.6

NFGNB-Rekürrens

8 günlük tedavi: **%40.6**

15 günlük tedavi: **%25.4**

Nüks Süper enf

%32.8 %20.3

%19 %12.8

Kateterle İlişkili Üriner Sistem Enfeksiyonları

- Semptomları çabuk iyileşen hastalarda 7 gün (A-III)
- Yavaş iyileşen, geç yanıt alınanlarda 10-14 gün(A-III)
- 65 yaş ve daha küçüklerde, üst üriner sistem enfeksiyonu yoksa, kateter çıkarıldıktan sonra 3 gün(B-II)

Hooton T et al. Clin Infect Dis 2010

Kateterle İlişkili Kan Dolaşımı Enfeksiyonları

- *S.aureus* $\geq$ 14 gün
- GNB 7-14 gün
- KNS 5-7 gün

Mermel LA et al. Clin Infect Dis 2009

İntraabdominal Enfeksiyonlar

- İntraabdominal enfeksiyonlar: Eğer odak kontrolü sağlanmışsa tedavi süresi 4-7 gün(B-III)
- Cerrahi sonrası gelişen gram (+) bakteri enfeksiyonları: Düşkün bir hasta değilse ya da bağışıklığı kırılmış bir hasta değilse 7 gün geçilmemelidir

Mazuski JE. Surgical Infections 2002
Solomkin JS et al. Clin Infect Dis 2010

Klinik Klavuz Kullanımı-Tedavi Süresi

- VİP tedavi klavuzu
- Kılavuz öncesi(52 hasta) ve sonrası(52 hasta) dönem karşılaştırılması
- Uygun ampirik tedavi: %48-%94.2, $p<0.001$
- Antibiyotik süresi: 14.8 ± 8.1 gün- 8.6 ± 5.1 gün, $p<0.001$
- İkinci VİP atağı: %24-%7.7, $p=0.03$
- Mortalite ve yatış sürelerinde fark yok

Ibrahim EH et al. Crit Care Med 2001

VİP-Antibiyotik Kesilme Politikası

- Klinik tanıya dayalı VİP olguları
- Randomize, iki grup mevcut
- Araştırıcı antibiyotik kesilme politikasına göre antibiyotik kesilmesini öneriyor
  - Enfeksiyon dışı tablolar(atelektazi, akciğer ödemi gibi)
  - Belirti ve bulguların rezolüsyonu veya tepe değerinin %25'inden fazlası oranında azalması
  - Radyolojik olarak iyileşme veya progresyon olmaması
  - Pürülan balgam olmaması
  - PaO₂/FiO₂>250 olması
- 290 VİP: 154 Antibiyotik kesilme grubu, 148 müdahale edilmeyen grup
- Antibiyotik süreleri: 6±4.9 gün-8±5.6 gün, p=0.001
- Prognoz açısından fark yok

Micek ST et al. Chest 2004

PCT – Antibiyotik Yönetimi

- 7 randomize kontrollü çalışmanın metaanalizi
- YBÜ çalışmaları(6 erişkin ve 1 çocuk)
- PCT- Antibiyotik kesilme
  - Tepe değerinin %80'inden fazla azalma veya ≥ 0.25 - < 0.5 $\mu\text{g/L}$
  - Enfeksiyonda iyileşme + < 1 $\mu\text{g/L}$ veya > 1 $\mu\text{g/L}$ ve 3 gün içinde başlangıç değerinin %25-35'ine düşmesi

PCT – Antibiyotik Yönetimi

- Sepsiste iyileşme + PCT ≤ 1 $\mu\text{g/L}$ veya 3 gün içinde başlangıç değerinin %25-35'inden daha düşük olması
- PCT ≥ 1 $\mu\text{g/L}$ ise, 5. gündeki değer başlangıç değerinin %10'undan düşük veya < 0.25 $\mu\text{g/L}$
- PCT < 1 $\mu\text{g/L}$ ise, 3. gündeki değer < 0.1 $\mu\text{g/L}$ olması

PCT – Antibiyotik Yönetimi

- Daha az antibiyotik kullanımı($p < 0.001$)
- 28. gün mortalitesinde fark yok
- Relaps ve reenfeksiyonda fark yok
- Yeni çalışmalar devam ediyor

Kopterides P et al. Crit Care Med 2010

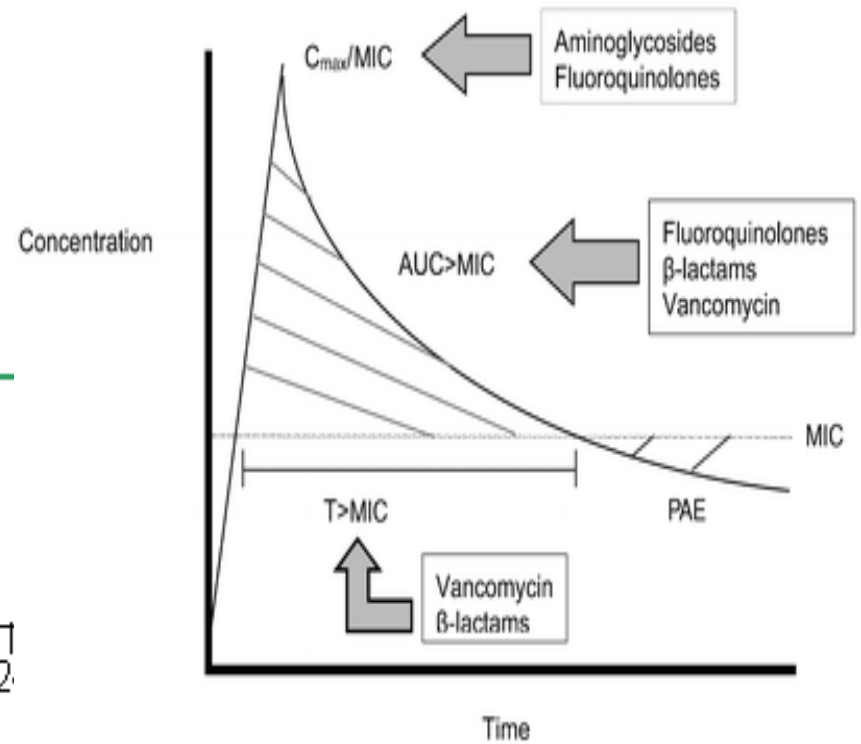
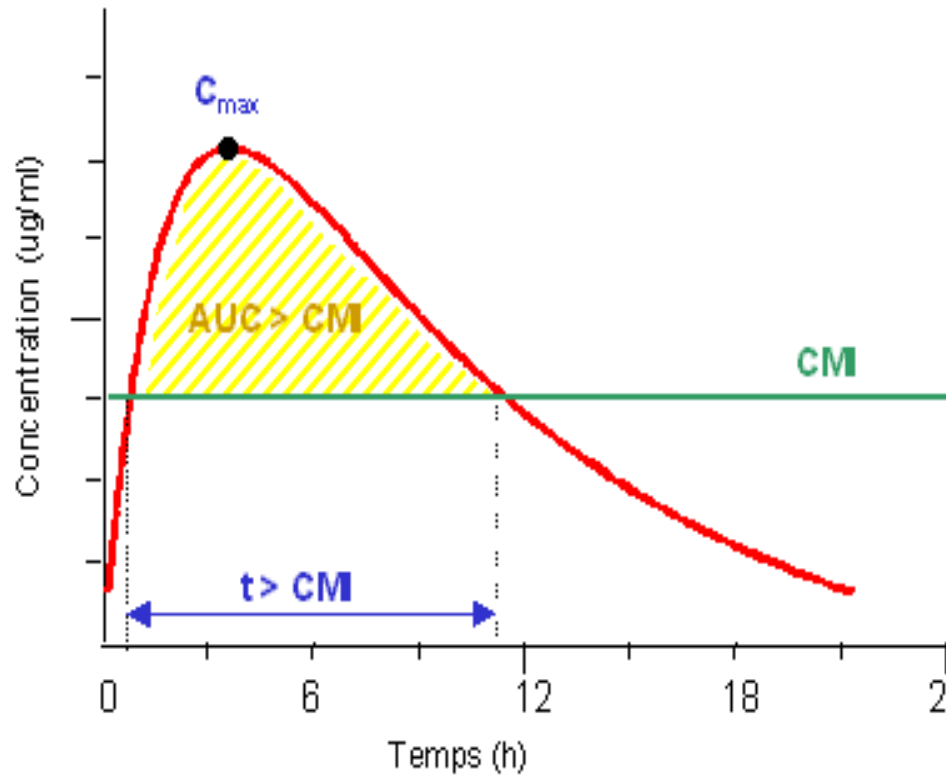

Moleküler Tanı Yöntemleri

- Etkenin hızlı saptanması
  - Uygun tedavi ve deeskalasyon
- Kan dolaşımı enfeksiyonlarının tanısı
- Etkenin direnç profilinin belirlenmesi

Arnold HM et al. Semin Respir Crit Care Med 2011
Ecker DJ et al. Expert Rev Mol Diagn 2010

Farmakokinetik/Farmakodinamik

- Konsantrasyona bağılı etki

Aminoglikozidler	$C_{max}/MIC \geq 10$
------------------	-----------------------

Florokinolonlar	$AUC/MIC > 125$
-----------------	-----------------

- Zamana bağılı etki

Beta-laktamlar	$T > MIC$
----------------	-----------

-Penisilinler	%60-70
---------------	--------

-Sefalosporinler	%50-70
------------------	--------

-Karbapenem	%40-50
-------------	--------

- Vankomisin(Konsantrasyon bağımsız)

$AUC/MIC, T > MIC$

Kanıtla Dayalı Antibiyotik Kullanımı Yönetimi-IDSA Klavuzu

- Klinik olarak optimal sonuç
  - En az toksisite
  - Dirençli bakteri seçimini azaltmak
  - Direncin önlenmesi
-
- Bakım kalitesinden ödün vermeden sağlık bakımı harcamalarının azaltılması

Klavuzdaki Öneriler

- **Sürekli denetim ve geri bildirim(A-I)**
- **Kısıtlama ve onay alınması(A-II)**
- **Eğitim(A-III)**
- **Klavuzlar hazırlanması(A-I)**
- Antibiyotik rotasyonu(C-II)
- Antibiyotik order formları(B-II)
- Antibiyotik kombinasyonu(C-II)
- **De-eskalasyon(A-II)**
- **Optimal doz(A-II)**
- **Ardışık tedavi(A-I)**

YBÜ – Antibiyotik Yönetimi

- YBÜ'deki antibiyotik yönetimi sonuçları
- 24 çalışmanın metaanalizi
- Müdahaleler
  - Kısıtlama veya onay
  - Deeskalasyon için klavuz veya protokol
  - Enfeksiyon Hastalıkları Konsültasyonu
  - Tedaviyi belirli günlerinde gözden geçirme
  - Tedavi ve profilaksi için klavuz
  - Bilgisayar destekli karar

YBÜ – Antibiyotik Yönetimi

■ Sonuçlar

- Antibiyotik kullanımında azalma
- Uygun seçimde artış
- Direnç oranlarında azalma

Kaki R et al. J Antimicrob Chemother 2011

Antibiyotik Yönetimi

- Antibiyotikler ilaç bütçelerinin %30'unu oluşturuyor
- Antibiyotik yönetimi harcamaları azaltıyor
- Direnci azaltıyor
- CDİD insidansını azaltıyor(hasta güvenliği)

Antibiyotik Yönetimi Programı

- Antibiyotik kullanımının izlenmesi
- Antibiyotik direncinin izlenmesi
- Enfeksiyon kontrol protokolleri
- Prognozun takip edilmesi

Louie T. Infect Dis Clin Practice 2011

Antibiyotik Yönetimi Takımı

- Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji
  - Klinik Farmakolog
  - Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji
  - Bilişim Teknolojisi Personeli
  - Hastane Yönetimi
-
- Antibiyotik Komitesi ve Enfeksiyon Kontrol Komitesi ile işbirliği

Antibiyotik Yönetimi - Amaçlar

- Antibiyotik direncinin azaltılması
- Hasta güvenliği
- Prognozun iyileştirilmesi
- Sağlık bakımı harcamalarının azaltılması

Antibiyotik Yönetimi Stratejileri

- Onay alınması
- Formülerde kısıtlama
- Klavuz ve protokoller
- Doğru endikasyon(tanı yöntemleri)
- YBÜ'ne özgül antibiyogramlar
- Uygun ampirik tedavi
- Antibiyotik tedavisinde deeskalasyon
- Tedavi sürelerinin kısaltılması
- Farmakodinamik parametrelere uyum
- Rotasyon şeklinde kullanım
- Bilgisayar destekli programlar

Antibiyotik Yönetimi Programı - Uygulama

- Sorunun saptanması
  - Profilaksi süresi, KNS, Kombinasyon
- Potansiyel çözümler
- Çözümüne ulaşım şekli
- Toplantı
- Sorunun yıllık maliyeti
- Ek yararlar
- Elde edilen sonuçların prospektif toplanması

1.Uygun ampirik tedavi

2.Direnç gelişiminin en aza indirilmesi
“Kollateral Hasarın Önlenmesi”

Paterson DL. Clin Infect Dis 2003

Paterson DL. Clin Infect Dis 2004

Direncin Ortaya Çıkışını ve Yayılmasını Önleme Stratejileri

- Antibiyotik Yönetim Stratejileri

- Antibiyotik dışı stratejiler

  - Enfeksiyon kontrolü

  - İnvazif işlemlerde aseptik yöntemler

  - Dezenfeksiyon

  - İzolasyon

Kollef MH. Crit Care Med 2001

